

Totalitarizem, nikoli več

V četrtek so v Galeriji Mestne hiše v Kranju odprli potujočo mednarodno razstavo Totalitarizem v Evropi: Fašizem, nacizem, komunizem.

IGOR KAVČIČ

Mednarodna razstava, po besedah avtorjev posvečena spominu na vse tisto, kar je bilo v Evropi v 20. stoletju izgubljenega zaradi totalitarizma, je v Kranj prišla iz Bratislave, kjer je sredi septembra lani doživela svojo premiero. Nastala je v sodelovanju inštitutov, ki se v posameznih evropskih državah ukvarjajo s pojavi različnih totalitarizmov, ki so jim bili v preteklosti priča. Kot je povedala Andreja Valič Zver, direktorica Študijskega centra za narodno spravo, v katerem so pripravili slovenski del razstave, je ideja o tovrstni mednarodni predstavitvi tla že od leta 2008, ko je nastala pobuda o ustanovitvi Platforme evropskega spomina in vesti. Leto kasneje je platformo z resolucijo podprl evropski parlament, ustanovljena pa je bila jeseni 2011 v Pragi, kjer je tudi njen sedež. »Vanjo so vključene različne vladne in nevladne institucije tako iz nekdanjih komunističnih držav kot držav, ki so se srečevale z različnimi totalitarizmi, kot so Švedska, Danska, Nizozemska, Belgija ... Evropa čuti potrebo spregovoriti o temnih plateg svoje preteklosti,« je povedala Andreja Valič Zver in dodala: »Več pozornosti o tej temi bi želeli od klasičnih zahodnih demokracij, kot so Velika Britanija, Francija in Italija ..., saj ugotavljamo, da

Odprtja razstave so se poleg strokovnjakov s področja zgodovine udeležili tudi vidni predstavniki kranjske in državne politike. / Foto: Igor Kavčič

zahodna Evropa slabo pozna del zgodovine, ki nam je Evropejcem skupen.

Na razstavi sodeluje sedem držav s panoji, ki se obiskovalcem odpirajo kot listi knjige. Panoji vsebujejo statistične podatke o civilnih žrtvah zločinov, zagrešenih po ukazu vodstva totalitarnih režimov. Različno od države do države beremo o žrtvah holokavsta in drugih genocidov, vojnih zločinov, množičnih pobojev, deportacij in prisilnega preselejevanja, etničnega čiščenja, usmrtilcev ... Vsaka država je prispevala dva panoja, Slovenija pa je edina izmed njih, kjer smo imeli tri totalitarizme. Na prvem panoju so številke in fotografije vojaških vodij, ki so zakrivali fašistične in nacistične zločine, na

drugem pa podatki in obrazi političnih vodij in funkcionarjev, ki nosijo odgovornost za zločine v času komunizma. Podatke so prispevali z Inštituta za novejšo zgodovino, dolga leta pa jih je zbirala zgodovinarica dr. Vida Deželak Barič. Število žrtev še ni dokončano, saj je projekt zaradi pomanjkanja denarja trenutno ustavljen.

Poleg Slovenije so predstavljene različne oblike totalitarizmov v nekdanjih in sedanjih državah Estoniji, Litvi, Latviji, na Poljskem, v Nemčiji in Vzhodni Nemčiji, Češki, Češkoslovaški, Slovaški, na Nizozemskem, Madžarskem, v Romuniji in Bolgariji. Osnovno besedilo je v angleščini, dodane so obrazložitve v slovenščini. Ob razstavi so na

ogled tudi dokumentarni filmi. Ob filmu Barbara rov – Huda jama – Krogi pekla avtorja Jožeta Dežmana so tu še filmi iz Nemčije, Češke in Litve. Pred odprtjem razstave je bila tudi dobro obiskana okrogla miza na temo totalitarizmov, na kateri so kot gostje spregovorili dr. Tamara Griesser Pečar, dr. Andreja Valič, ddr. Igor Grdina in Jože Dežman.

Mednarodna razstava, kijo Študijski center za narodno spravo v Kranju predstavlja v sodelovanju z Gorenjskim muzejem, bo v Mestni hiši na ogled do 14. februarja. V želji, da bi se spravi proces nadaljeval po vsej Evropi, bo razstava iz Kranja potovala naprej v Prago, nato v Berlin, Varšavo, Bruselj in druga evropska mesta.